

*Підчоса О.В.**

ЦІНОУТВОРЕННЯ НА СВІТОВИХ РИНКАХ ВУГЛЕВОДНІВ: ОСОБЛИВОСТІ І ТЕНДЕНЦІЇ

Перспективи розвитку світової нафтогазової галузі на початку 20-х років XXI століття виглядають досить оптимістично в порівнянні з песимізмом експертів галузі кінця 1990-х - початку 2000-х років. Для цього обережного оптимізму існує декілька основопологаючих причин серед яких: загальний стрімкий технологічний розвиток галузі та відкриття доступу до резервів, що колись вважались лише потенційними (ймовірними і можливими [1, с.1]). До найбільш перспективних територій з точки зору майбутнього видобутку відносяться: шельфова зона та північ Бразилії, Гвіана (Французька Гвіана), Ірак, арктичні території Росії, Канади та США, а також Гана [2, с.1].

Разом з тим, існує значна кількість ризиків, що можуть вплинути на процес розвитку галузі. На нашу думку, найбільш небезпечним ризиком є ціновий. Даний ризик базується на припущенні, що ціни на вуглеводні можуть як різко підвищитися, так і різко знизитися (при цьому обидва варіанти негативно впливають на розвиток економіки експортерів і імпортерів нафтогазової сировини). Цінова невизначеність та волатильність цін в значній мірі впливають на процес здійснення інвестицій в галузі і що важливо, зумовлюють подальше їх формування. В даному контексті вивчення процесу ціноутворення на світових ринках вуглеводнів а також виокремлення основних особливостей та тенденцій даного процесу вважаються важливими та необхідними з точки зору як аналізу подальшого розвитку нафтогазової галузі, так і розвитку світової економіки в цілому (яскравим прикладом є взаємозв'язок глобальної фінансової кризи та різких змін ціни на нафту).

Варто зазначити, що світовий ринок нафти є найбільш структурованим та дієвим з проміж інших сировинних ринків. Формування даного ринку відбувалося протягом більш ніж ста років і відбувається до сьогодні. Разом з еволюцією ринку відбувалася і зміна механізму ціноутворення від монополістичного до олігополістичного, а з 1990-х років відбувається перехід до ціноутворення в умовах чистої конкуренції.

На ринку вуглеводнів прогнозувати ціну сьогодні на завтра досить проблематично, а інколи взагалі неможливо. Це пояснюється можливими політичними подіями, змінами показників економічного розвитку, зустрічами країн-членів ОПЕК, переоцінкою доступних резервів і реакцією покупців – які неможливо передбачити наперед. Тому в короткостроковому періоді функції попиту і пропозиції нееластичні, а ринок вуглеводнів працює в умовах крайньої цінової волатильності. В довгостроковому періоді ціни більш передбачувані і залежать з боку пропозиції від: доступу до ресурсів, рівня ризику, відсоткових ставок за кредитами, технологій видобутку; а з боку попиту від: рівня економічного зростання (спаду), технологічного розвитку галузей господарства, ціни альтернативних джерел енергії (інших за вуглеводні).

Переходячи безпосередньо до аналізу процесу ціноутворення на світових ринках вуглеводнів в сучасних умовах необхідно підкреслити, що товари на даних ринках, зокрема

* аспірант кафедри міжнародних фінансів Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Науковий керівник: проф. Рогач О.І.

нафта, - гетерогенні, тобто мають різні хімічні, генетичні, промислові та товарні класифікації. Це, в свою чергу, обумовлює використання стандартних сортів (марок) нафти, пов'язаних або з основним родовищем, або з групою родовищ (Light Sweet і WTI в США, Urals і Siberian Light в Росії, Iran Light і Iran Heavy в Ірані та ін.). На світовому ринку нафти завжди були присутні загальноприйняті в галузі марки нафти, що вживалися для індексації загальних змін цін на ринку (наприклад WTI і Brent).

Особливістю сучасного багатофакторного процесу ціноутворення на світовому ринку вуглеводнів є зв'язок між торгівлею наявною нафтою (фізичний ринок) та ф'ючерсною торгівлею (фінансовий ринок).

Для нафтогазової галузі характерне масове виробництво, що характеризується вузькою номенклатурою і великим обсягом випуску продукції, що безперервно виготовляється протягом тривалого часу. Наявність запасів збалансовує виробництво, і окрім стратегічних запасів, не впливає на щоденне споживання. При цьому, навіть невелика зміна в запасах може призвести до значної зміни ціни на нафту, що миттєво відіб'ється на ринку ф'ючерсів. Зміна ф'ючерсної ціни відображається на ціні фізичного ринку вже до кінця біржового дня з урахуванням розбіжностей в якості та відмінностей характерних для певних регіонів. Зміна ціни на сиру нафту тягне за собою зміну планів щодо обсягів її переробки і в кінцевому результаті практично одразу відбивається на вартості продуктів переробки. Таким чином нові цінові сигнали на оптовому та роздрібному ринках проходять через значну кількість учасників даних ринків, що приймають рішення стосовно купівлі, зберігання або використання нафти. В свою чергу їх рішення впливають на рішення переробників щодо збільшення або зменшення закупівель сирової нафти. В результаті зміни попиту на сиру нафту відбувається зміна попиту і на нафту марок, що торгуються на ф'ючерсних Нью-Йоркській товарній (NYMEX) та Інтерконтинентальній біржах (ICE), де сигнал передається з фізичного ринку на ф'ючерсний. Таким чином зараз виглядають взаємозалежність та взаємовплив фізичного та фінансового ринків вуглеводнів в процесі ціноутворення. На нашу думку даний механізм взаємодії ринків при ціноутворенні збережеться до моменту кардинальних змін в структурі галузі або до моменту настання форс-мажорних обставин (регіональна або світова війна, масштабні катастрофи тощо).

Література

1. Glossary of Terms Used in Petroleum Reserves/Resources Definitions. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.spe.org/spe-site/spe/spe/industry/reserves/GlossaryPetroleumReserves-ResourcesDefinitions_2005.pdf
2. JAMES KANTER. A White-Hot Future for Oil and Gas. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nytimes.com/2011/10/11/business/energy-environment/a-white-hot-future-for-oi-and-gas.html?_r=2&ref=global-home